

I. М. Перестюк

кандидат наук з державного управління, доцент,
докторант кафедри публічного управління та адміністрування
Національного авіаційного університету

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ І ДЕФОЛТ: ЗАХОДИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІНІМАЛЬНИХ ЖИТТЄВИХ СТАНДАРТІВ

Автор розглядає важливість соціального захисту у забезпеченні мінімальних життєвих стандартів в умовах економічного дефолту. Автором аналізовано різні аспекти проблеми, зосереджуючись на заходах, спрямованих на забезпечення фінансової стабільності та добробуту для найбільш вразливих верств населення. Підкреслено, що необхідність комплексних соціальних заходів для відновлення економіки та забезпечення рівних можливостей для всіх громадян. Обґрунтовано, що критичне значення соціального захисту у забезпеченні мінімальних життєвих стандартів в умовах економічного дефолту є дуже важливіше. Досліджено різні аспекти цього питання та визначає заходи, спрямовані на забезпечення фінансової стабільності та благополуччя для найбільш вразливих верств населення. Зокрема, розглядаються програми соціальних виплат, житлова підтримка, гарантоване харчування та інші заходи для забезпечення мінімальних життєвих стандартів під час економічної нестабільності. Підкреслено необхідність комплексних соціальних заходів для відновлення економіки та створення рівних умов для всіх громадян у контексті державного дефолту. Крім цього, автор глибоко аналізує заходи забезпечення освіти та підтримки для дітей в умовах економічного дефолту. Надання сталого фінансування освітніх програм та забезпечення необхідної підтримки для навчальних закладів визначається як критичний аспект. Розглянуто, що створення спеціальних фондів та грантів для підтримки дітей із менш забезпечених родин, з особливим акцентом на оплаті навчальних матеріалів та послуг для зменшення соціальних нерівностей. Ключовим елементом забезпечення освіти є доступ до технологічних засобів для дистанційного навчання, що визначається як важливий аспект в умовах економічних труднощів. Розвиток інфраструктури для забезпечення доступу до Інтернету та навчальних ресурсів в регіонах із обмеженим доступом визначається як ключовий крок для створення всебічного розвитку освітнього процесу. Визначено необхідність та ефективність заходів у сфері освіти та підтримки для дітей у складних економічних умовах, роблячи акцент на зниженні соціальних нерівностей та забезпеченні доступу до якісної освіти.

Ключові слова: економічний дефолт, соціальний захист, мінімальні життєві стандарти, житлова підтримка, гарантоване харчування, фінансова стабільність.

Постановка проблеми. В умовах війни та/або невизначеності, країни можуть зіткнутися з економічним дефолтом, завдання забезпечення мінімальних життєвих стандартів для своїх громадян набуває надзвичайної значимості. Економічна нестабільність та кризові ситуації викликають загрозу зниження рівня життя та соціального благополуччя населення. Тому вирішення цієї проблеми стає надзвичайно важливим завданням для забезпечення стійкості та соціальної справедливості в умовах економічних труднощів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблеми ролі соціального захисту і дефолту: заходи для забезпечення

мінімальних життєвих стандартів досліджували такі науковці, як: Біла С.О. [1], Левченко О.Т. [1], Клименко А. Л. [2], Кара Н. І. [3], Гавецька В. М. [3], Мунько А. Ю. [4], Фединець Н.І. [5], Миرونюк Ю.Б. [5], Гонська М.Р. [5], Черенько Л. М. [6], Бервено О.В. [8], Москвіна А.О. [8].

Мета статті. Мета статті – дослідження та обговорення заходів соціального захисту, спрямованих на забезпечення мінімальних життєвих стандартів в умовах економічного дефолту.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах сучасної економічної нестабільності та глобальної фінансової системи питання соціального захисту в разі дефолту держави

стає надзвичайно актуальним. Забезпечення мінімальних життєвих стандартів стає завданням першочергового значення для збереження гідності та благополуччя населення.

Важливо наголосити, що у випадку дефолту держави важливо вжити заходів для забезпечення мінімальних життєвих стандартів населення.

Доречно зазначити, що в умовах економічного дефолту держави, соціальні виплати та допомога стають ключовими інструментами для забезпечення стабільності та мінімізації соціальних наслідків. Дефолт може призвести до загострення фінансових труднощів серед населення, особливо вразливих груп.

Отже, ця таблиця систематизує конкретні заходи для гарантування мінімальних життє-

вих стандартів для різних категорій населення у випадку економічного дефолту.

На думку Кара Н. І., Гавецька В. М. [3] «...деякі дослідники наслідків дефолту роблять висновки про те, що негативний вплив на економіку в коротко- та довготерміновій перспективах, а відтак, на добробут населення країни, має не сам процес очікування дефолту. Досліджуючи динаміку економічних показників за кварталами, фахівці роблять висновки, що дефолт не є причиною скорочення економічних показників, бо переважно економіка починає відновлюватися майже відразу після його оголошення» [3]. Варто погодитися з цим твердженням, та відзначити вплив очікувань на економічні наслідки. Проте зменшення надходжень, неви-

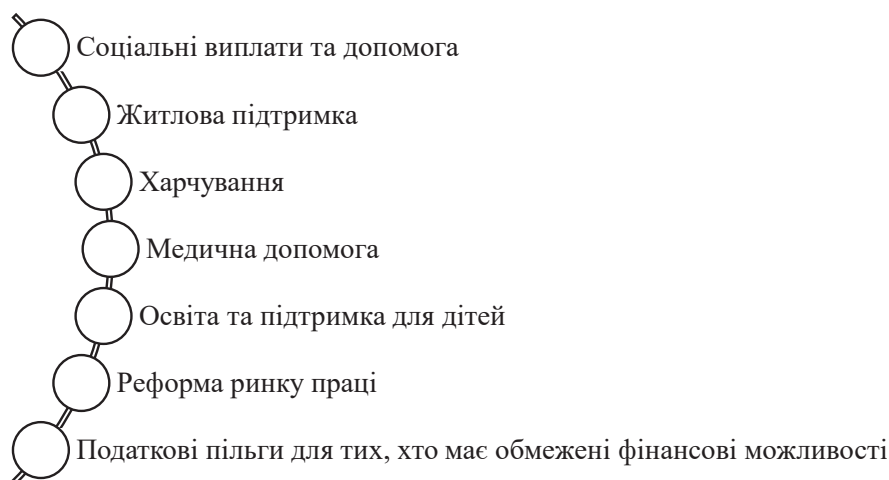

Рис. 1 Заходи для забезпечення мінімальних життєвих стандартів в разі дефолту держави, складено та узагальнено на основі аналізу джерела [2, 6]

Таблиця 1

Заходи для соціальних виплат та допомоги в разі дефолту держави

Група	Заходи
Безробітні	– забезпечення стабільних максимально можливих доплат для безробітних громадян; – покриття мінімальних витрат на життя
Інваліди	– забезпечення соціальних програм для інвалідів; – забезпечення виплат, враховуючи особливі потреби та медичні витрати
Одинокі матері	– створення спеціальних фінансових програм для підтримки одиноких матерів, залучення спонсорських програм для закриття побутових потреб; – врахування витрат на догляд за дітьми та їх соціальні потреби
Соціальне медичне страхування	– збереження медичних послуг, забезпечених соціальним медичним страхуванням; – зменшення витрат на ліки та медичні процедури
Вразливі групи	– створення спеціальних фондів та програм для дітей, літніх громадян та інших вразливих груп; – врахування індивідуальних потреб при наданні соціальної допомоги
Моніторинг та оцінка	– впровадження системи моніторингу та оцінки ефективності соціальних виплат; – регулярні огляди для адаптації програм до нових потреб та ситуацій

Складено та узагальнено на основі аналізу джерела [2, 3].

конання фінансових зобов'язань і порушення балансу відображається на короткотермінових очікуваннях і може порушувати баланс в розподілі публічних фінансів.

Кара Н. І., Гавецька В. М. [3] дослідивши вплив дефолту в різних країнах на соціальні наслідки зазначає, що «є ймовірність, що при оголошенні дефолту бідність чи безробіття не стануть критичними, повернуться до показників перед дефолтом у короткотерміновій перспективі, а також позитивні тенденції у соціальному добробуті можуть зберегтися у довготерміновій перспективі, але для цього необхідна системна робота у напрямку зростання продуктивності праці в країні. З іншого боку, варто зробити все можливе для збереження позитивних тенденцій у збільшенні рівномірності розподілу доходу в країні, зокрема як мінімум – запобігати виведенню капіталу в офшори та уникненню оподаткування, розробити прогресивні схеми оподаткування. Без збільшення продуктивності праці не відбуватиметься зростання прибутку, який можна буде розподіляти рівномірно, а без цього – зростання продуктивності праці суттєво покращить становище лише олігархічної верхівки суспільства» [3].

Тож, забезпечення мінімальних життєвих стандартів в стані дефолту є можливим в першу чергу це питання рівномірності розподілу доходу в країні.

Важливо детальніше розглянути заходи з житлової підтримки в умовах економічного дефолту: *субсидії та оренда*: у період економічного дефолту важливо забезпечити фінансовий доступ до житла через субсидії для оренди або сприяння доступу до доступних житлових приміщень через державні програми; *програми переселення*: створення програм для запобігання безпритульності, які включають тимчасове надання житла та допомогу у пошуку стійких місць проживання; *спеціальні програми для вразливих груп*: розробка соціальних житлових програм, спрямованих на підтримку найбільш вразливих категорій населення, зокрема сімей з дітьми та осіб з інвалідністю; *консультації та психологічна допомога*: забезпечення консультацій та психологічної підтримки для осіб, що втратили житло, з метою полегшення процесу переїзду та підтримки психологічного благополуччя.

Отже, у економічного дефолту ці заходи не лише спрямовані на забезпечення житлової стабільності, але й на підтримку гідного та безпечного проживання для громадян.

Слід наголосити, що заходи забезпечення доступу до харчування в умовах економічного дефолту включають: створення готових продуктів, благодійні програми та супермаркети, місцеві програми підтримки, фермерські ринки та кооперативи, шкільні харчові програми, реагування на кризові ситуації, економічна допомога для продуктових кошиків.

Отже, ці всі заходи спрямовані на забезпечення доступу до достатнього та здорового харчування для населення в умовах економічного дефолту.

Необхідно звернути увагу, що під час економічного дефолту, доступ до якісної медичної допомоги стає критично важливим для збереження здоров'я нації та зменшення соціальних наслідків фінансових труднощів. Варто детальніше розглянемо заходи, спрямовані на забезпечення широкого та ефективного доступу до медичних послуг в умовах економічних викликів: *доступ до базової медичної допомоги*: забезпечення доступу до базових медичних послуг через, в тому числі забезпечення розміщення медичних пунктів у віддалених та менш забезпечених районах та/ або запуск мобільних медичних бригад для надання медичної допомоги в громади; *субсидії для придбання ліків та медичних засобів*: надання субсидій чи фінансової допомоги для придбання ліків та медичних засобів відповідно існуючих протоколів лікування для тих, для вразливих груп громадян; *програми профілактичної медицини*: безперервне забезпечення безкоштовних щеплень для попередження захворювань; *підтримка медичного персоналу*: забезпечення адекватної оплати та підтримки медичного персоналу, щоб зберегти ефективність системи охорони здоров'я [2, 6, 8].

Таким чином, ці заходи спрямовані на збереження та покращення доступу до медичної допомоги, особливо в умовах економічного дефолту.

Варто підкреслити та розглянути заходи забезпечення освіти та підтримки для дітей в умовах економічного дефолту: забезпечення сталого фінансування освітніх програм та забезпечення необхідної підтримки для навчальних закладів є важливим аспектом в умовах економічного дефолту; створення спеціальних фондів та грантів для підтримки дітей з менш забезпечених родин, зокрема, щодо оплати навчальних матеріалів та послуг, сприяє зменшенню соціальної нерівності; забезпечення доступу до тех-

нологічних засобів для дистанційного навчання є ключовим елементом, щоб діти могли продовжувати своє навчання навіть в умовах економічних труднощів; розвиток інфраструктури для забезпечення доступу до інтернету та навчальних ресурсів в регіонах з обмеженим доступом є важливим кроком для забезпечення всебічного розвитку освітнього процесу; надання психологічної допомоги та консультацій дітям, які можуть відчувати вплив економічних труднощів у сім'ях, сприяє їх психосоціальному розвитку та благополуччю; розробка проєктів з професійної орієнтації та підтримки створює умови для дітей здобути необхідні навички для успішного майбутнього та визначити свої професійні інтереси [2, 5].

Отже, заходи сприяють зменшенню соціальних нерівностей та сприяють створенню умов для майбутнього успіху та благополуччя суспільства.

Доцільно зазначити, що на думку вчених Н. Фединеця, Ю. Миронова та М. Гонської [5], що ринок праці становить основний динамічний елемент економіки, де взаємодіють роботодавці та працівники, визначаючи ритм та напрямки економічного розвитку. Реформа передбачає акцент на розвитку галузей, які можуть створити нові робочі місця. Це включає підтримку підприємців у відкритті нових бізнесів та створенні сприятливого середовища для їх розвитку. Основний акцент розміщується на програмах перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників. Це включає надання доступу до спеціалізованих курсів та тренінгів, що допомагають адаптуватися до нових вимог ринку праці.

Крім цього, важливою частиною реформи є підтримка тих, хто зазнає особливих труднощів, таких як безробітні, молодь та старші групи населення. Програми консультацій та фінансової допомоги спрямовані на їхню інтеграцію на ринок праці. Реформа сприяє впровадженню гнучких графіків та можливості віддаленої роботи. Це дає працівникам більше можливостей впорядковувати свій робочий час та підвищує загальну гнучкість на ринку праці [6, 9].

Крім того, особлива увага приділяється малим та середнім підприємствам. Реформа надає їм доступ до фінансових інструментів, таких як кредитування, для підтримки їхнього розвитку та збільшення зайнятості.

Отже, реформа ринку праці виступає ключовим чинником в управлінні економічною нестабільністю. Спрямована на створення нових

можливостей працевлаштування, навчання та підтримки уразливих груп населення, вона є необхідною складовою для відновлення стабільності та забезпечення життєвого рівня громадян. Ця реформа прагне побудувати гнучкий, справедливий та відповідальний ринок праці, який враховує виклики сучасного економічного середовища [6, 9].

Варто підкреслити, що спеціальні податкові пільги для осіб з обмеженими фінансовими можливостями розробляються з метою полегшення їхнього податкового навантаження та забезпечення фінансової підтримки. Це може включати в себе ряд заходів: *зменшення податкових ставок*: зниження загальних податкових ставок для осіб з низьким доходом з метою зменшення їхнього податкового обов'язку; *податкові кредити*: надання спеціальних податкових кредитів для компенсації витрат, пов'язаних з особливими потребами або обставинами; *виведення з під податкового навантаження*: визначення конкретних категорій витрат або доходів, які звільнені від оподаткування; *пільгові схеми*: впровадження спеціальних податкових схем, які враховують фінансову нестабільність та забезпечують вигідні умови оподаткування; *підтримка малого підприємництва*: надання податкових пільг для осіб, які ведуть власний бізнес і мають обмежені фінансові можливості [3, 5, 7].

Отже, впровадження податкових пільг для осіб з обмеженими фінансовими можливостями становить важливий інструмент соціальної підтримки та фінансової справедливості. Ці заходи не лише спрямовані на зменшення фінансового тиску на найбільш вразливі верстви населення, але й сприяють створенню більш рівних умов для участі цих осіб в економічному та соціальному житті. Важливо наголосити, що податкова політика повинна бути чутливою до потреб критичних галузей економіки та забезпечувати стабільність.

Висновок. Проаналізувавши вищезазначене можна дійти висновку, що в умовах економічного дефолту соціальний захист виступає не лише як економічна необхідність, але й як ключовий елемент справедливого та солідарного суспільства. Часто наслідки дефолту не настільки критичні для державного бюджету і вимагають рівномірності розподілу доходу в країні. Забезпечення мінімальних життєвих стандартів через комплекс соціальних заходів стає гарантією фінансової стабільності

та добробуту для найбільш вразливих верств населення. Важливість ефективного соціального захисту в цей період виявляється не лише у відновленні економіки, але й у збереженні гідності та рівних можливостей для всіх громадян. Реалізація цих заходів сприяє побудові стійкого та справедливого суспільства, де кожен громадянин може розраховувати на підтримку та захист соціальних прав.

Список використаної літератури:

1. Біла С.О., Левченко О.Т. Шляхи погашення зовнішньої заборгованості та ризику дефолту: світовий досвід. *Економіка і суспільство*. № 14, 2018 р. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/14_ukr/9.pdf (дата звернення 10.04.2024)
2. Клименко А. Л. Стандарти і гарантії соціального забезпечення: міжнародно-правовий і вітчизняний контекст. Харків: Юрайт, 2019 р. 176 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fc895ab2-e2d5-4878-98e8-fa5ca7b0d1fd/content> (дата звернення 10.04.2024)
3. Кара Н. І., Гавецька В. М. Соціальні наслідки дефолтів. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. № 2, 2022 р. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/dec/29558/220972make-387-397.pdf> (дата звернення 10.04.2024)
4. Мунько А. Ю. Процедура дефолту органу місцевого самоврядування: досвід для України. *Ефективність державного управління*. № 1, 2020 р. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/5386/1/11v.pdf> (дата звернення 10.04.2024)
5. Фединець Н.І., Миронов Ю.Б., Гонська М.Р. Соціологія ринку: Навчальний посібник. – Львів: Видавництво ЛКА, 2011. Розділ 7 – 226 с. URL : <https://kerivnyk.info/sociologia-gynku7> (дата звернення 10.04.2024)
6. Черенько Л. М. Модель рівня життя в умовах соціально-економічної нестабільності: монографія / Л.М. Черенько. – К. : Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2021. – 423 с. URL : <https://idss.org.ua/arhiv/Model.pdf> (дата звернення 10.04.2024)
7. Що таке дефолт і що він означає для України? URL: <https://kse.ua/ua/community/stories/shho-take-defolt-i-shho-vin-oznachaye-dlya-ukrayini/> (дата звернення 10.04.2024)
8. Бервено О.В., Москвіна А.О. Державна політика регулювання якості життя населення. *Комунальне господарство міст*, 2021, том 2, випуск 162 С.12-20 <https://eprints.kname.edu.ua/60379/1/5758-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-12230-1-10-20210511.pdf> (дата звернення 10.04.2024)
9. Міжнародна організація праці. *Доповідь про соціальний захист у світі у 2020–2022 роках: Регіональна супровідна доповідь для Центральної та Східної Європи та Центральної Азії*. Женева: МОП, 2021 URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/publication/wcms_831031.pdf (дата звернення 10.04.2024)

Perestyuk I. M. Social protection and default: measures to ensure minimum living standards

The author examines the importance of social protection in ensuring minimum living standards in conditions of economic default. The author analyzed various aspects of the problem, focusing on measures aimed at ensuring financial stability and well-being for the most vulnerable sections of the population. It was emphasized that the need for comprehensive social measures to restore the economy and ensure equal opportunities for all citizens. It is substantiated that the critical importance of social protection in ensuring minimum living standards in conditions of economic default is much more important. Various aspects of this issue are studied and measures aimed at ensuring financial stability and well-being for the most vulnerable sections of the population are determined. In particular, social benefit programs, housing support, guaranteed food and other measures to ensure minimum living standards during economic instability are considered. The need for comprehensive social measures to restore the economy and create equal conditions for all citizens in the context of state default is emphasized. In addition, the author deeply analyzes measures to provide education and support for children in conditions of economic default. Providing sustainable funding for educational programs and providing the necessary support for educational institutions is identified as a critical aspect. It is considered that the creation of special funds and grants to support children from less well-off families, with a special emphasis on paying for educational materials and services to reduce social inequalities. A key element of providing education is access to technological means for distance learning, which is defined as an important aspect in conditions of economic difficulties. The development of infrastructure to provide access to the Internet and educational resources in

regions with limited access is identified as a key step to create a comprehensive development of the educational process. The need and effectiveness of measures in the field of education and support for children in difficult economic conditions were determined, emphasizing the reduction of social inequalities and ensuring access to quality education.

Key words: *economic default, social protection, minimum living standards, housing support, guaranteed food, financial stability.*